

مسابقات فارسی هشتم

از مجموعه مرشد

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس به درس
نکته‌های کلیدی کتاب فارسی هشتم
طبقه‌بندی شده بر اساس بخش‌های کتاب درسی
نمونه سوالات آزمون‌های ورودی مدارس برتر
ویژه دانش‌آموزان مدارس ممتاز و تیزهوشان

نسرين صمدی
مهرانگیز سلمانی
صدیقه علایی

مرشد: مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان

ویژه دانش‌آموزان ممتاز و داوطلبان شرکت در مسابقات
و آزمون‌های ورودی مدارس تیزهوشان و برتر

**به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد**

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگزرد

خداوند حکیم را سپاس می‌گوییم که بخت بلند خدمت به علم و ادب این سرزمین را نصیبمان کرد تا بتوانیم کتاب «**مسابقات فارسی هشتم**» از مجموعه «**مرشد**» را به دانش‌آموزان، دبیران و خانواده‌های محترم تقدیم کنیم.

کتابی که پیش‌رو دارید براساس آخرین تغییرات کتاب درسی وزارت آموزش و پرورش و با توجه به هدف تعیین شده در مجموعه کتاب‌های «**مرشد**» که «مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان» می‌باشد، تألیف شده است. این کتاب بر آموزش مفاهیم و تقویت مهارت‌های تست‌زنی تأکید دارد و دانش‌آموز را به یادگیری و تکرار و تمرین هدایت می‌کند. مفاهیم و دانش‌های زبانی - ادبی در بخش پاسخ‌های تشریحی درس به درس آموزش داده شده است.

کتاب «**مسابقات فارسی هشتم مرشد**» از دو بخش پرسش‌های درس به درس و آزمون‌های جامع تشکیل شده است که در بخش اول، تعدادی پرسش بر مبنای درک مطلب، واژگان، تاریخ ادبیات، دستورزبان، آرایه‌های ادبی و... همان درس طراحی گردیده است.

در بخش دوم، ۱۰ آزمون جامع آورده شده است که نمونه‌هایی از آزمون ورودی مدارس برتر است. امید است این مجموعه کتاب‌ها، گامی بلند در جهت پیشرفت و یادگیری دانش‌آموزان عزیز سرزمینمان در درس فارسی برداشته باشد.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلفان محترم خانم‌ها: نسرین صمدی، مهرانگیز سلمانی و صدیقه علائی، دبیر محترم مجموعه آقای مهندس هادی عزیززاده، خانم‌ها: فرشته کلاهی حشمت (حروف‌چین و صفحه‌آرا) و بهاره خدای (گرافیک) که در به ثمر رساندن این مجموعه زحمات زیادی متحمل شده‌اند، قدردانی کنیم.

امیدواریم معلمان گرامی، دانش‌آموزان و اولیای محترم با ارائه‌ی نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود، ما را در رفع اشکالات احتمالی این مجموعه و تقویت نقاط قوت آن یاری فرمایند.

ستایش: یاد تو

سؤالات شعر ستایش ۹

پاسخ نامه شعر ستایش ۱۷

درس ۱: پیش از این‌ها

سؤالات درس ۱ ۲۹

پاسخ نامه درس ۱ ۳۷

درس ۲: خوب جهان را ببین!

سؤالات درس ۲ ۴۹

پاسخ نامه درس ۲ ۵۷

درس ۳: ارمنان ایران

سؤالات درس ۳ ۶۷

پاسخ نامه درس ۳ ۷۳

درس ۴: سفر شگفتن

سؤالات درس ۴ ۸۹

پاسخ نامه درس ۴ ۹۵

درس ۵: آزاد

درس ۶: راه نیک‌بختی

سؤالات درس ۶ ۱۱۵

پاسخ نامه درس ۶ ۱۲۳

درس ۷: آداب نیکان

سؤالات درس ۷ ۱۳۷

پاسخ نامه درس ۷ ۱۴۵

درس ۸: آزادگی

سؤالات درس ۸ ۱۵۳

پاسخ نامه درس ۸ ۱۶۱

درس ۹: نوجوان باهوش

سؤالات درس ۹	۱۷۱
پاسخ نامه درس ۹	۱۷۷

درس ۱۰: قلم سحرآمیز

سؤالات درس ۱۰	۱۸۹
پاسخ نامه درس ۱۰	۱۹۵

درس ۱۱: پرچم‌داران

سؤالات درس ۱۱	۲۱۵
پاسخ نامه درس ۱۱	۲۲۳

درس ۱۲: شیر حق

سؤالات درس ۱۲	۲۳۵
پاسخ نامه درس ۱۲	۲۴۳

درس ۱۳: ادبیات انقلاب

سؤالات درس ۱۳	۲۵۳
پاسخ نامه درس ۱۳	۲۵۹

درس ۱۴: یاد حسین (ع)

سؤالات درس ۱۴	۲۶۹
پاسخ نامه درس ۱۴	۲۷۷

درس ۱۵: آزاد

درس ۱۶: پرنده آزادی

سؤالات درس ۱۶	۲۸۷
پاسخ نامه درس ۱۶	۲۹۵

درس ۱۷: راه خوشبختی

سؤالات درس ۱۷	۳۰۵
پاسخ نامه درس ۱۷	۳۱۱

نمونه سؤالات آزمون‌های جامع از ۱ تا ۱۰

سؤالات تستی کل کتاب	۳۱۷
پاسخ نامه تستی کل کتاب	۳۴۱

شعر ستایش: به نام فدایی که جان آفرید

۱. جمله، شبه جمله
۲. آرایه تلمیح
۳. ساختمان کلمه
۴. آرایه مجاز
۵. آشنایی با سعدی
۶. آشنایی با مستوره کرمانی
۷. تعریف تحمیدیه
۸. هاتف اصفهانی

درس اول: پیش از این‌ها

۱. تعریف متمم
۲. انواع ترکیب (اضافی، وصفی)
۳. روش تشخیص ترکیب وصفی و اضافی
۴. آرایه تناسب یا مراعات نظیر
۵. فعل اسنادی چیست؟
۶. تعریف زبان، ادبیات
۷. رساله قشریه
۸. قیصر امین‌پور

درس دوم: فوب، جهان را ببینا

۱. حروف ربط
۲. آرایه تشبیه
۳. آشنایی با استعاره
۴. استفهام انکاری
۵. قالب قصیده
۶. قافی
۷. آرایه موازنه
۸. نهج البلاغه - سیدرضی

درس سوم: ارمغان ایران

۱. قالب مثنوی
۲. صائب تبریزی
۳. انواع «ی»
۴. انواع ادبی
۵. دکتر میرجلال‌الدین کزازی
۶. صامت میانجی
۷. آشنایی با فعل
۸. آرایه واج‌آرایی
۹. آرایه تکرار
۱۰. روش تشخیص فعل ماضی از مضارع
۱۱. خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی

درس چهارم: سفر شکستن

۱. آرایه سجع
۲. آرایه تضاد
۳. آرایه ارسال‌المثل
۴. امام زمان (عج)
۵. جمله و اجزای آن
۶. انواع متمم
۷. قالب شعری غزل
۸. آرایه متناقض‌نما
۹. تخلّص
۱۰. انواع «را»
۱۱. فنّ مناظره
۱۲. ساختمان واژه
۱۳. بدل

درس ششم: راه نیک‌بفتی

۱. ایرج میرزا
۲. تشخیص متمم
۳. اضافه اقترانی
۴. ردیف
۵. نهاد، انواع نهاد، مطابقت نهاد و فعل
۶. ادبیات تعلیمی
۷. فعل معلوم و مجهول / ساختمان فعل
۸. واژگان مخفف
۹. ابیات موقوف‌المعانی

درس هفتم: آداب نیکان

۱. آشنایی با گروه‌های اسمی
۲. محمد حبله‌رودی
۳. آشنایی با گروه‌های اسمی
۴. محمد بن منور - ابوسعید ابی‌الخیر
۵. جنید بغدادی - بهلول

درس هشتم: آزادگی

۱. آشنایی با قید
۲. فرق گذار - گزار
۳. قالب مثنوی
۴. جامی، هفت اورنگ
۵. روابط واژگانی
۶. شهید باکری
۷. آرایه لف و نشر
۸. فرق استعاره و مجاز

درس نهم: نوموهان باهوش

۱. کلمات هم‌خانواده
۲. آشنایی با صفت بیانی
۳. جمع مکسر
۴. آشنایی با اعلام و اشخاص درس نهم

درس دهم: قلم سمرآمیز

۱. آرایه جناس
۲. ضمیر
۳. جدول هسته و وابسته‌ها
۴. هسته و وابسته
۵. فرآیندهای واجی
۶. نشانه‌های نگارشی، علائم اختصاری
۷. کلمات هم‌آوا، متشابه
۸. اعلام و اشخاص درس دهم

درس یازدهم: پرچم‌داران

۱. آرایه حس‌آمیزی
۲. قالب قطعه
۳. صفت شمارشی
۴. صفت اشاره
۵. اعلام و اشخاص درس یازدهم

درس دوازدهم: شیر مق

۱. صفت پرسشی، صفت تعجبی
۲. اعلام و اشخاص درس دوازدهم

درس سیزدهم: ادبیات انقلاب

۱. علم بیان (تشبیه - استعاره - مجاز - کنایه)

درس چهاردهم: یاد مسین (ع)

۱. صلیب سرخ - هلال احمر
۲. نظم و نثر، ردیف و قافیه
۳. فدایی مازندرانی

درس شانزدهم: پرنده آزادی

۱. صفت مبهم
۲. ادبیات پایداری
۳. محمود درویش - نزار قبانی

درس هفدهم: راه فوشبختی

۱. ترجمه چیست؟
۲. اعلام و اشخاص درس هفدهم

سوالات

شعر ستایش

۱- چند ترکیب اضافی در بیت زیر است؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 ۲ (۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۵ (۴)

۲- چند واژه غیر ساده در بیت زیر است؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳- بیت زیر چند جمله است؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 ۲ (۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۵ (۴)

۴- نقش کلمات مشخص شده در بیت زیر کدام است؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 (۱) مفعول (۲) قید (۳) مسند (۴) صفت

۵- کدام گزینه در بیت زیر هم‌خانواده ندارد؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 (۱) طالع (۲) مزین (۳) مدون (۴) انواع

۶- معنی کدام واژه با توجه به بیت زیر، نادرست است؟

«ای نام نکلوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 (۱) طلعت ← چهره (۲) سردفتر ← سرآغاز
 (۳) زینت ← زیبا (۴) دیوان ← کتاب‌های شعر شاعران

۷- تعداد جمله در کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

(۱) به درگاه لطف و بزرگیش بر
 (۲) یکی را به سر، برنهد تاج‌بخت
 (۳) جهان، متفق بر الهیتش
 (۴) گلستان کند آتشی بر خلیل
 بزرگان نهاده بزرگی ز سر
 یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
 فرومانده از کنه ماهیتش
 گروهی بر آتش برد ز آب نیل

۸- تعداد جمله در کدام گزینه از بقیه بیش تر است؟

بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتهای جمالش نیافت
تأمل در آئینه دل کنی	صفایی به تدریج، حاصل کنی
خداوند بخشنده دستگیر	کریم خطابخش پوزش پذیر
به نام خدایی که جان آفرید	سخن گفتن اندر زبان آفرید

۹- تلمیح در کدام گزینه وجود دارد؟

مُحال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی
یکس را به سر، برنهد تاج بخت	یکس را به خاک اندر آرد ز تخت
به نام خدایی که جان آفرید	سخن گفتن اندر زبان آفرید
جهان، متفق بر الهیتش	فرومانده از کنه ماهیتش

۱۰- در کدام گزینه شبه جمله مشاهده می شود؟

به نام خدایی که جان آفرید	سخن گفتن اندر زبان آفرید
پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
محال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی
خداوند بخشنده دستگیر	کریم خطابخش پوزش پذیر

۱۱- کدام گزینه مفعول‌های بیت زیر را به درستی نشان می دهد؟

«به نام خدایی که جان آفرید سخن گفتن اندر زبان آفرید»

- (۱) جان - سخن گفتن (۲) جان - زبان (۳) خدا - سخن گفتن (۴) خدا - زبان

۱۲- تعداد واژه غیر ساده در کدام بیت به درستی مشخص شده است؟

گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل (۲)
به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر (۴)
خداوند بخشنده دستگیر	کریم خطابخش پوزش پذیر (۵)
بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتهای جمالش نیافت (۲)

۱۳- کدام آرایه ادبی در همه ابیات زیر به چشم می خورد؟

«خداوند بخشنده دستگیر»	کریم خطابخش پوزش پذیر»
«یکس را به سر، برنهد تاج بخت»	یکس را به خاک اندر آرد ز تخت»
«جهان، متفق بر الهیتش»	فرومانده از کنه ماهیتش»
«به درگاه لطف و بزرگیش بر»	بزرگان نهاده بزرگی ز سر»

- (۱) تناسب (۲) کنایه (۳) مجاز (۴) تشخیص

۱۴- تشبیه در کدام بیت به چشم می‌خورد؟

۱) گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل
۲) تأمل در آینه دل کنی	صفایی به تدریج، حاصل کنی
۳) بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتهای جمالش نیافت
۴) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر

۱۵- کدام آرایه‌های ادبی در بیت زیر مشاهده می‌شود؟

«بشر، ماورای جلالش نیافت بصر، منتهای جمالش نیافت»

۱) جناس - تشبیه - تشخیص	۲) مجاز - تشخیص - تشبیه
۳) جناس - مجاز - واج‌آرایی	۴) تشبیه - جناس - مجاز

۱۶- «مجاز» در کدام گزینه دیده نمی‌شود؟

۱) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
۲) جهان، متفق بر الهیتش	فرمانده از کنه ماهیتش
۳) بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتهای جمالش نیافت
۴) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر

۱۷- کدام گزینه، آرایه‌های ادبی بیت زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

«خداوند بخشنده دستگیر کریم خطابش پوزش‌پذیر»

۱) کنایه - تلمیح	۲) تلمیح - تشبیه	۳) کنایه - واج‌آرایی	۴) تشبیه - واج‌آرایی

۱۸- مفعول در کدام گزینه، به درستی مشخص شده است؟

۱) گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل
۲) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر
۳) تأمل در آینه دل کنی	صفایی، به تدریج، حاصل کنی
۴) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس

۱۹- نهاد در کدام گزینه به درستی مشخص نشده است؟

۱) محال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی
۲) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
۳) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر
۴) جهان، متفق بر الهیتش	فرمانده از کنه ماهیتش

۲۰- در کدام گزینه، معنی واژه‌ها به درستی نیامده است؟

- ۱) (بخت: اقبال)، (متفق: متحد)، (کنه: پایان و حقیقت چیزی)، (بصر: چشم)
- ۲) (مُحال: غیرممکن)، (صفا: پاکیزگی)، (تأمل کردن: درنگ کردن)، (جمال: زیبایی)
- ۳) (منتها: آخر)، (جلال: عظمت)، (ماورا: آن سوی)، (ماهیت: ذات)
- ۴) (فرومانده: فرورفته)، (الهیت: خدایی)، (مور: مورچه)، (بنی آدم: انسان)

۲۱- در بین گروه واژگان زیر چند واژه مشتق - مرکب دیده می‌شود؟

«دستگیر - نادیدنی - پوزش‌پذیر - سخن گفتن - خطابخش - بخشنده - گلستان - پرستار»

- ۱) ۱ ۲) ۳ ۳) ۵ ۴) ۲

۲۲- معنی بیت زیر، در کدام گزینه به درستی آمده است؟

«پرستار امرش همه چیز و کس بنی آدم و مرغ و مور و مگس»

- ۱) خداوند متعال، از همه موجودات مواظبت و مراقبت می‌کند.
- ۲) خداوند متعال، نیازهای همه آفریده‌ها را برآورده می‌کند.
- ۳) همه موجودات، از توجه و رحمت خداوند به یک اندازه بهره می‌برند.
- ۴) همه موجودات، مطیع و فرمان‌بردار دستور خداوند هستند.

۲۳- مفهوم بیت زیر در کدام گزینه به درستی آمده است؟

«به درگاه لطف و بزرگیش بر بزرگان نهاده بزرگی ز سر»

- ۱) بزرگان در درگاه خداوند متعال، برای احترام تاج بزرگی را از سر برمی‌دارند.
- ۲) بزرگان، بزرگی و عظمت خود را از درگاه لطف و مهربانی خداوند کسب کرده‌اند.
- ۳) بزرگان در برابر خداوند، بزرگی و عظمتشان را فراموش کرده، فروتنی و تواضع اختیار می‌کنند.
- ۴) بزرگان، به لطف و بزرگی خداوند، تاج عزت و سربلندی بر سر می‌گذارند.

۲۴- آیه شریفه «تعزّ من تشاء و تذّل من تشاء» به کدام بیت اشاره دارد؟

۱) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر
۲) بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتهای جالش نیافت
۳) یکی را به سر، برنهد تاج‌بخت	یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
۴) تأمل در آئینه دل کنی	صفایی به تدریج حاصل کنی

۲۵- معنی کدام بیت با بقیه فرق دارد؟

۱) سر پادشاهان گردن فراز	به درگاه او بر زمین نیاز
۲) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر
۳) پادشاهان بر درش سر بر زمین	می‌نهند از بهر لطف راحمین
۴) کمر بسته گردن‌کشان بر درت	تو بر آستان عبادت سرت

۲۶- مفهوم کدام بیت با بقیه فرق دارد؟

- (۱) یکی را به سر، برنهد تاج‌بخت
 (۲) کلاه سعادت یکی بر سرش
 (۳) گلستان کند آتشی بر خلیل
 (۴) فروماندگان را به رحمت قریب
- یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
 گلیم شقاوت یکی در برش
 گروهی بر آتش برد ز آب نیل
 تضرع کنان را به دعوت مجیب

۲۷- شعر ستایش از کدام شاعر و کدام کتاب است؟

- (۱) مولوی - مثنوی (۲) سعدی - بوستان (۳) نظامی - مخزن‌الاسرار (۴) فردوسی - شاهنامه

۲۸- دربارهٔ بیت زیر کدام گزینه نادرست است؟

- «ای نام نكوی تو، سردفتر دیوان‌ها»
 (۱) دیوان، عنوان قافیه و ها، ردیف است.
 (۲) یک ترکیب وصفی در عبارت است.
 (۳) منادا در مصرع اول و دوم حذف شده است.
 (۴) شعر از مستوره کردستانی است.
- وی طلعت روی تو، زینت‌ده عنوان‌ها»

۲۹- مسند در بیت زیر، در کدام گزینه به درستی مشخص شده است؟

- «جهان، متفق بر الهیتش»
 (۱) متفق - ماهیت (۲) الهیت - فرو مانده (۳) ماهیت - الهیت (۴) فرومانده - متفق
- فرومانده از کنه ماهیتش»

۳۰- مفعول در بیت زیر در کدام گزینه به درستی مشخص شده است؟

- «بشر، ماورای جلالش نیافت»
 (۱) ماورا - منتها (۲) جلال - جمال (۳) بشر - بصر (۴) ضمیر «ش» در جلال و جمال
- بصر، منتهای جمالش نیافت»

۳۱- بیت زیر چند جمله است؟

- «چشم دل باز کن که جان بینی»
 (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴) ۵
- آن چه نادیدنی است، آن بینی»

۳۲- کدام گزینه در بیت زیر مفعول نیست؟

- «چشم دل باز کن که جان بینی»
 (۱) چشم (۲) جان (۳) نادیدنی (۴) آن
- آن چه نادیدنی است، آن بینی»

۳۳- کدام آرایه‌های ادبی در بیت زیر است؟

- «چشم دل باز کن، که جان بینی»
 (۱) تشبیه - تشخیص (۲) تشبیه - جناس (۳) جناس - تشخیص (۴) جناس - تشبیه - تشخیص
- آن چه نادیدنی است، آن بینی»

۳۴- کلمات کدام گزینه هم خانواده نیستند؟

- (۱) کریم - مکرم - کرامت - تکریم
(۳) جلال - جلیل - مجلل - تجلیل

۳۵- مفهوم مقابل کدام بیت نادرست است؟

- (۱) محال است سعدی، که راه صفا
(۲) بشر، ماورای جلالش نیافت
(۳) جهان، متفق بر الیهتش
(۴) پرستار امرش همه چیز و کس

۳۶- مفهوم کنایی کدام بیت با بقیه فرق دارد؟

- (۱) حجاب راه تویی حافظ، از میان برخیز
(۲) حجاب چهره جان می شود غبار تنم
(۳) چشم دل باز کن، که جان بینی
(۴) بیا و هستی حافظ ز پیش او بردار
- (۱) خوشا کسی که در این راه، بی حجاب رود
(۲) خوشا دمی که از آن چهره پرده برکنم
(۳) آن چه نادیدنی است، آن بینی
(۴) که با وجود تو کس نشنود ز من که منم

۳۷- کدام گزینه درباره شعر ستایش نادرست است؟

- (۱) مانند تمام قسمت‌های آغازین کتاب‌های فارسی تحمیدیه است.
(۲) در این شعر به عظمت خداوند اشاره می‌شود، و این که می‌توان با کنار گذاشتن مادیات به حقیقت دست یافت.
(۳) طبق ابیات این شعر انسان‌ها نمی‌توانند بزرگی خداوند را سپاس بگویند و وجودش را بشناسند.
(۴) رسیدن به پاکی و درستی در گرو پیروی کردن از پیامبر (ص) است.

۳۸- در کدام گزینه شبه جمله دیده می‌شود؟

- (۱) به نام خدایی که جان آفرید
(۲) یکی را به سر، برنهد تاج بخت
(۳) محال است سعدی که راه صفا
(۴) بشر، ماورای جلالش نیافت
- سخن گفتن اندر زبان آفرید
یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
توان رفت جز بر پی مصطفی
بصر، منتهای جلالش نیافت

۳۹- مسند در کدام گزینه، به درستی نیامده است؟

- (۱) پرستار امرش همه چیز و کس
(۲) جهان، متفق بر الیهتش
(۳) گلستان کند آتشی بر خلیل
(۴) محال است سعدی که راه صفا
- بنی آدم و مرغ و مور و مگس (پرستار)
فرمانده از کنه ماهیتش (متفق)
گروهی بر آتش برد ز آب نیل (آتش)
توان رفت جز بر پی مصطفی (محال)

۴۰- در کدام گزینه، آرایه‌های تناسب، تلمیح و واج آرایی دیده می‌شود؟

(۱) یکی را به سر، برنهد تاج‌بخت	یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
(۲) گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل
(۳) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
(۴) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر

۴۱- در کدام گزینه غلط املائی مشاهده نمی‌شود؟

(۱) تأمل در آینه دل کنی	صفایی، بتدریج، حاصل کنی
(۲) جهان، متفوق بر الهیتش	فرمانده از کنج ماهیتش
(۳) بشر، ماورای جلالش نیافت	بصر، منتبای جمالش نیافت
(۴) مهال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی

۴۲- در کدام گزینه، بن مضارع وجود ندارد؟

(۱) بخشنده	(۲) دستگیر	(۳) پوشش‌پذیر	(۴) فرومانده

۴۳- کدام کلمه‌ها جناس ندارند؟

(۱) بخت - تخت	(۲) بر - سر	(۳) خلیل - نیل	(۴) جمال - جلال

۴۴- هم‌خانواده کدام گزینه در گروه واژگان زیر نیست؟

(۱) لطیف	(۲) تصفیه	(۳) محصول	(۴) خلاق
«تأمل - محال - صفا - مصطفی - حاصل - جلال - جمال - خلیل - لطف»			

۴۵- قالب شعر «ستایش» چیست؟

(۱) مثنوی	(۲) غزل	(۳) قصیده	(۴) قطعه

۴۶- در گروه واژگان زیر چند واژه مشتق وجود دارد؟

(۱) ۳	(۲) ۴	(۳) ۵	(۴) ۶
«سردفتر - ستایش - پرستار - گلستان - درگاه - بزرگیش - بزرگان - متتها»			

۴۷- تعداد حروف اضافه در کدام بیت، نادرست است؟

(۱) یکی را به سر، برنهد تاج‌بخت	یکی را به خاک اندر آرد ز تخت (۴)
(۲) گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل (۳)
(۳) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر (۳)
(۴) محال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی (۴)

۴۸- شعر زیر از کیست؟

(۱) مستوره کردستانی	(۲) هاتف اصفهانی	(۳) سعدی	(۴) قیصر امین‌پور
«چشم دل باز کن که جان بینی
آن‌چه نادیدنی است، آن بینی»			

۴۹- مفهوم زیر با کدام بیت در ارتباط است؟

«با توجه کردن به درون، می توان وجود را پاک کرد.»

۱) محال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز بر پی مصطفی
۲) تأمل در آئینه دل کنی	صفایی به تدریج، حاصل کنی
۳) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
۴) گلستان کند آتشی بر خلیل	گروهی بر آتش برد ز آب نیل

۵۰- با توجه به ابیات زیر حذف فعل در چند بیت وجود دارد؟

الف) پرستار امرش همه چیز و کس	بنی آدم و مرغ و مور و مگس
ب) به درگاه لطف و بزرگیش بر	بزرگان نهاده بزرگی ز سر
پ) یکی را به سر، برنهد تاج بخت	یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
ت) جهان، متفق بر الهیتش	فرومانده از کنه ماهیتش
ث) به نام خدایی که جان آفرید	سخن گفتن اندر زبان آفرید

۲ (۱)

۳ (۲)

۴ (۳)

۵ (۴)

۱. گزینه «ع»

نام نکوی تو ← نام نکو (ترکیب وصفی)، نام تو (ترکیب اضافی)
 سردفتر دیوان‌ها ← (ترکیب اضافی)
 طلعت روی تو ← طلعت روی تو (ترکیب اضافی)، روی تو (ترکیب اضافی)
 زینت‌ده عنوان‌ها ← (ترکیب اضافی)

۲. گزینه «ب»

سردفتر ← مرگب ← سر + دفتر
 زینت‌ده ← مرگب ← زینت + ده

۳. گزینه «ا»

ای نام نکوی تو، سردفتر دیوان‌ها
 وی طلعت روی تو، زینت‌ده عنوان‌ها

معنی بیت: ای خدایی که نام تو سرآغاز تمام کتاب‌ها است و ای خدایی که دیدن چهره تو، زینت‌بخش تمام آثار و امور است. ای در مصرع اول حرف ندا بوده و منادا محذوف است. (خدا ← منادا)
 وی در مصرع دوم و (ای) بوده که به صورت مخفف شده وی آمده است و ای خدایی که ...

۴. گزینه «ب»

ای نام نکوی تو، سردفتر دیوان‌ها
 وی طلعت روی تو، زینت‌ده عنوان‌ها

حرف نهاد صفت م. الیه مسند م. الیه
 نهاد م. الیه م. الیه مسند م. الیه

سال قبل در پایه هفتم آموختید فعل‌های اسنادی (است، بود، شد، گشت، گردید) مسند و نهاد غیرفاعلی دارند. فعل ربطی «است» در جمله ۲ و ۴ این بیت حذف شده است. مسند در این نوع جمله‌ها در جواب سؤال چه جور؟ یا چه طور؟ می‌آید. ای (خدایی که) نام نکوی تو سردفتر دیوان‌ها (است) و (ای خدایی که) طلعت روی تو زینت‌ده عنوان‌ها (است)

۵. گزینه «ع»

طالع با طلعت هم‌خانواده است.
 مزین با زینت هم‌خانواده است.
 مدون با دیوان هم‌خانواده است.

۶. گزینه «ب»

زینت در این بیت به معنی پیرایه و زیور است.

۷. گزینه «ا»

گزینه (۱) یک جمله است.
 گزینه (۲)، (۳)، (۴) هر کدام دو جمله هستند. (هر مصراع این ابیات یک جمله است.)

گزینه‌های (۱)، (۲)، هر کدام دو جمله هستند. (هر مصراع این ابیات یک جمله است). گزینه (۴) سه جمله است. گزینه (۳) یک جمله است.

نکته: جمله، شبه‌جمله

در پایه هفتم آموختید «هنگام سخن گفتن یا نوشتن، برای انتقال پیام از گوینده به شنونده یا خواننده، از جمله استفاده می‌شود. یک جمله معنی کامل و تمامی دارد و در پایان جمله درنگ یا مکث می‌کنیم.» ابزارهایی که برای بیان مقصود به کار می‌روند عبارتند از:

۱) جمله ۲) شبه‌جمله (جمله‌واره)

۱) جمله: مجموعه‌ای از کلمات که روی هم منظور گوینده را به شنونده یا خواننده منتقل می‌کند. یکی از کلمات جمله حتماً فعل است و گرنه گاهی شبه‌جمله هم از چندین کلمه به وجود می‌آید: مانند به به عجب هوایی! که یک شبه‌جمله است.

با توجه به تعریف جمله، ذکر دو نکته در این جا ضروری است:

۱) با توجه به این که هر جمله‌ای دارای فعل است، باید تعداد فعل‌ها و جمله‌ها یکی باشد ولی در عمل چنین نیست؛ زیرا گاهی فعل جمله به دلایلی حذف می‌شود.

۲) اگر جمله‌ای داشته باشیم که بدون حذف فقط یک کلمه باشد، آن یک کلمه قطعاً فعل است. خوردم - آمدی - رفت. جمله را از منظرهای گوناگون بررسی خواهیم کرد:

۱- جمله از لحاظ پیام و محتوایی که می‌رساند: خبری - امری - پرسشی - عاطفی

۲- جمله از لحاظ اجزایی که دارد: دو جزئی، سه جزئی، چهار جزئی

۳- جمله از لحاظ ساختمان لفظی

مورد ۱ و ۲ در سؤالات بعدی پاسخ داده خواهد شد.

۳) جمله از لحاظ ساختمان لفظی

۱. جمله ساده: جمله‌ای که یک فعل دارد: من در کلاس هشتم درس می‌خوانم.

۲. جمله مرکب: جمله‌ای که بیش از یک فعل دارد: یاد دارم که در ایام طفولیت متعبّد و شب‌خیز بودم. (سعدی)

این جمله مرکب از دو جمله ساده تشکیل شده است: یک جمله پایه و یک جمله پیرو. جمله‌های مرکب از دو یا چند جمله ساده و به کمک حروف ربط ساخته می‌شوند.

- گاهی اوقات حرف ربط ابتدای جمله‌های ساده می‌آید:

- تا مرد سخن نگفته باشد، عیب و هنرش نهفته باشد. (سعدی)
حرف ربط

- گاهی اوقات حرف ربط بین جملات می‌آید:

- امروز به خانه ما بیا تا با هم درس فارسی تمرین کنیم.
حرف ربط

— در حالت بعدی جمله با یک یا چند کلمه غیر فعل آغاز می‌شود و پس از آن حرف ربط که می‌آید و نشان می‌دهد که دو جمله در هم ترکیب شده‌اند:

این کتاب که می‌بینید، گلستان سعدی است.
حرف ربط

۱۱. شبه جمله (جمله‌واره)

کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات است که بدون نیاز به فعل مقصود گوینده یا نویسنده را بیان می‌کند و به همین جهت «شبه جمله» نام دارد؛ زیرا اگرچه جمله نیست، دقیقاً کار جمله را انجام می‌دهد. شبه جمله‌ها در شمارش جمله، به عنوان یک جمله کامل محسوب می‌شوند.
شبه جمله سه نوع دارد:

— حرف ندا و منادا — اصوات — عبارتهای کوتاه بدون فعل

۱) حرف ندا و منادا:

حروف ندا عبارتند از: ای — یا — ایا — الف در آخر اسم و گاهی اوقات (اینها و ایتهها)
ایا شاه محمود کشورگشای ز کس گر نترسی بترس از خدای (فردوسی)
سعدی، مرد نکلونام نیرد هرگز مرده آن است که نامش به نکویی نبرند
بنابراین حروف ندا، کلماتی هستند که برای صدا زدن کسی به کار برده می‌شوند و منادا کسی است که مورد خطاب و ندا قرار می‌گیرد یا به عبارت ساده‌تر کسی که صدا زده می‌شود، منادا است.
در مثال‌های بالا: «ایا» و «ای» حرف ندا هستند، شاه محمود و سعدی منادا هستند.
در مثال یک: ایا شاه محمود کشورگشای ← منادا صفت دارد.

حرف ندا منادا صفت برای منادا

* حرف ندا گاهی اوقات در جمله حذف می‌شود. در صحبت کردن و زبان محاوره در بیش‌تر موارد حرف ندا حذف می‌شود و از لحن گوینده می‌توان پی برد کسی را صدا می‌زند و در نوشته‌ها هم از مفهوم و معنی می‌توان پی به منادا بودن کلمه برد.

مجال است سعدی که راه صفا
توان رفت جز بر پی مصطفی
منادا

دست در دامن مولا زد در
که علی بگذر و از ما مگذر
منادا

* حرف ندا در بسیاری موارد حذف می‌شود ولی منادا تقریباً فقط در یک مورد می‌تواند حذف شود و حرف ندا به تنهایی بیاید، آن هم زمانی است که منادا (کسی که) باشد.

ای (کسی که) نام تو بهترین سرآغاز بی‌نام تو نامه کی کنم باز (نظامی)
ای (کسی که) یاد تو بر دل و زبان‌ها افتاده چو روح بر روان‌ها (احمد جام)

۱۲) اصوات: صداها یا کلمه‌هایی هستند که احساسات و عواطف گوینده را نشان می‌دهند، گاهی به تنهایی به کار می‌روند و گاهی وابسته‌هایی دارند. اصوات در شمارش، یک جمله کامل محسوب می‌شوند و با توجه به معنی‌ای که دارند به چند گروه تقسیم می‌شوند.

- اصوات شادی و تحسین: به به! خنک! خَه! خوشا! خرم! آفرین! زه! (به معنی آفرین)
- اصوات اندوه و اظهار تأسف: آه! آخ! آخ! وای! دریغ! دریغا! افسوس! آه!
- اصوات سرزنش و نفرین: دردا! تفوا! ننگ! مرگ!
- اصوات شگفتی و تعجب: ای عجب! عجب! شگفتا! عجب! واه! وه! ای شگفت!
- اصوات تنبیه و تحذیر! زنهرا! آلا! هلا! آهای!
- دیگر اصوات: هیهات! حاشا! لیک!

نکته (مهم): کلماتی که صداها را نشان می‌دهند مانند صدای حیوانات، باد، مشاغل و ... اسم محسوب می‌شوند و اسم صوت هستند و شبه جمله نیستند: جیک جیک، میومیو، خش خش، شرشر و ... از این دسته هستند.

۳) عبارت‌های کوتاه بدون فعل: کلماتی مانند: بله، خیر، سلام، خداحافظ، آری اگر در جمله نقشی نداشته باشند یک جمله کامل محسوب می‌شوند.

جمع‌بندی:

برای شمارش جمله در یک عبارت یا شعر باید طبق فرمول زیر عمل کنیم:

تعداد جمله: تعداد فعل‌های موجود + تعداد فعل‌های حذف شده + شبه جمله

عبارت‌های کوتاه بدون فعل

حذف فعل:

۱) حذف به قرینه لفظی: هرگاه فعل در جمله‌ای حذف شده باشد اما معادل دقیق آن در جمله قبل یا بعد باشد حذف به قرینه لفظی می‌گوییم.

مادرم برای مهمانی غذا را پخته و خرید کرده است.

فعل موجود

فعل کمکی است بعد از پخته به قرینه لفظی حذف شده ← مادرم برای مهمانی غذا را پخته است و خرید کرده است.

۲) حذف به قرینه معنوی: گاهی بدون ذکر فعل در جمله قبل و بعد، حذف صورت می‌گیرد: ای نام تو بهترین سرآغاز ← نام تو بهترین سرآغاز است.

گزینه (۴) سه جمله است:

به نام خدایی (سخن را آغاز می‌کنم) که جان آفرید (خدایی که) سخن گفتن اندر زبان آفرید

۱ جمله

۱ جمله

۱ جمله

۹. گزینه «۲»

معنی بیت: خداوند هر کسی را بخواهد به اوج بزرگی و عظمت می‌رساند و هر کسی را که بخواهد عظمتش را می‌گیرد و به پستی و خواری می‌رساند.
بیت تلمیح دارد به آیه: «تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُدِلُّ مَنْ تَشَاءُ»

نکته ۲: با آرایه تلمیح آشنا شویم:

تلمیح در لغت یعنی به گوشه چشم اشاره کردن و در اصطلاح ادبی آن است که گوینده در ضمن کلام خویش به آیه، حدیث، داستان، واقعه تاریخی، اسطوره یا افسانه اشاره داشته باشد. به عبارت دیگر اگر با شنیدن یا دیدن بیت یا عبارتی، داستان، آیه و حدیث، واقعه تاریخی یا اساطیری را به یاد بیاوریم، آرایه تلمیح حاصل می‌گردد.